

Arne Carlsson, Röshult

berättar för Sture Hjalmarsson 1982-03-18

Min farfar, Alfred Carlsson i Röshult, var bleckslagare och tillverkade vanliga bleckkärl, hinkar, bunkar, kakmått o.d. Han gjorde även brännvinsapparater bl.a. för export till Norge. Tillverkningen sålde han till resehandlare som med häst och vagn reste omkring och sålde bl.a. på marknader. De transporterade varorna i stora häckar av trä och pinnar och varorna emballerades i halm som var det enda som stod till buds på den tiden.

Min far hjälpte honom i bleckslageriet i 10-15 år innan han köpte en gård på gränsen till Grönahög. Jag vet inte vad den gården heter i pappren men i folkmun kallades den "Hyttes". Detta jordbruk drev han i två år och där är jag född. Sedan övertog han min morfars gård här i Röshult. Morfar avled i tbc 1916, en ganska vanlig sjukdom på den tiden.

För att stärka ekonomin började han köpa textilvaror av Sandblom i Bäckagården i Marbäck som han sedan reste ut och sålde. Hans handelsstråk var huvudsakligen utanför Göteborg. Torslanda och Jörlanda och allt vad det heter och det höll han på med tills vi var halvvuxna.

Det var nog till stor del därför som jag fick lite intresse för affärer. Jag var äldst bland åtta syskon och när jag konfirmerats så byggdes det en väg mellan Rånnaväg och Gullered och där började jag som vägarbetare. Jag höll på med detta i två år, det var ett friskt och bra arbete och skapade bra kondition för framtiden.

Sedan, vid 17-18 års ålder, började jag köpa strumpor av en firma som hette Carl Berglund i Ängabo och av Segerqvist. Jag vet att min första affärsresa gjorde jag till Tvärred och på två dar lyckades jag sälja så pass mycket strumpor så jag tjänade till en cykel som jag köpte av Knut Larsson i Ulricehamn.

Så kom då rekryten och under den tiden hade jag mest affärer i huvudet och efter rekryten satte jag igång att tillverka strumpor själv i blygsam skala i min farfars plåtverkstad. Det var min faster som då började att sticka vantar och min bror Folke stickade också åt mej.

De första åren var det 5-6 stycken som stickade åt mej och till en början sålde jag själv. På hösten när det började att bli aktuellt med sockor och vantar reste jag med cykel i Skaraborgs län. 1938 skaffade jag mig en liten bil som gjorde att det blev lättare att komma ut och sälja och sedan började jag också att sälja till en del mindre detaljister.

Sedan 1940 blev jag ju inkallad och låg inne till en början, men jag hade en del militärleveranser av knäskydd, strumpor och vantar, så jag lyckades bli frikallad. Sista gången jag var inkallad var 1943 och då var jag bara inne i 14 dagar. 1939 började jag bygga den första fabriken och den stod halvfärdig när jag åkte in i lumpen.

När jag kom hem från det militära gjorde jag den iordning, det var en tvåvåningsbyggnad om 6-700 kvm. Efter kriget byggdes den sedan till tre gånger. Först 1952 byggde vi den första ordentliga fabrikslokalen av tegel. Det var byggnadsfirman Carl Andersson i Ängabo som svarade för alla byggnationer på den tiden.

De första maskinerna som vi hade var Per Perssons handmaskiner i olika delningar, från 3 ½ för raggssockor till 10 som vi även stickade damstrumpor på. Min bror Olle var vid den tiden anställd vid AB KW Karlsson i Rånnaväg och dom hade kommit lite längre i utvecklingen och börjat med motordrivna jaquardmaskiner. Jag lyckades efter rätt mycket diskussion få Olle att börja hos mej och det var till stor hjälp, för han var mycket kunnig på dessa komplicerade maskiner.

Det var mycket besvärligt att bygga under och strax efter kriget, det var licens på cement, värmeelement och snart sagt allting under själva kriget.

Nästa tillbyggnad var 1954-1955 och då byggde vi till stort på en gång, 6-7000 kvm. Att vi byggde till så stort berodde på att jag i Norrköping köpt in ett komplett spinneri av Nordiska Yllefabriken.

De började då att lägga ned spinneriet i Norrköping så jag fick det ganska billigt och så fick jag en väldigt kunnig spinnmästare som hette Bergqvist. Som mest hade vi sex kardverk i gång och detta spinneri drev vi ända tills vi köpte AB Henrik Gustafsson i Frölunda. Då avvecklade vi vårt spinneri i Röshult och utökade med stickmaskiner och utnyttjade spinneriet i Frölunda ända tills förra året.

Det garn som vi då själva tillverkade var en blandning av ull, stickylle och rayon och det stickade vi grova tröjor av, det var innan acrylen slagit igenom men den började ju att komma vid den tiden.

Vi använde det mesta själva, men sålde också till en del kollegor, bl.a. sålde vi till en fabrik i Borås som hette Mercur, numera nedlagd.

Vi tillverkade modetrikå även på den tiden, fast det var inte så utpräglat som nu. Sedan kom då acrylen in i bilden och den kom i början från Japan och sedan från Sydkorea och Malaysia.

Det fanns ju inte tillräckligt med arbetskraft här i bygden, så jag började se mig om efter rörelser med liknande tillverkning och den första filialen som vi hade var en firma i Borås som hette Torsten Häggström med 30-40 anställda. Detta var i mitten på 50-talet och vi hade denna filial i 3-4 år, sedan skulle lokalerna saneras bort, de låg mitt emot den gamla teatern å andra sidan Viskan.

Sedan startade vi en filial i Ulricehamn, vi övertog en konfektionsfabrik på Höjdgatan och där fick vi också överta en del anställda. Här höll vi till i några år och sedan köpte vi Kiléns Fabriksaktiebolag och fick då lite bättre lokaler.

Där hade vi fabrikationen i gång ända tills vi köpte Åsundens Trikfåfabrik 1976 och vi har den fortfarande kvar. Sedan köpte vi AB Henrik Gustafsson och höll där igång tills förra året.

Under åren har vi som mest haft 160-170 anställda.

Den 29 september 1979 hade vi en industribrand som helt ödelade fabriken här i Röshult. Då hade vi faktiskt tur i oturen som hade filialerna i Frölunda och Ulricehamn att tillgå, detta gjorde att vi ganska snabbt kunde placera om personalen dit. I Hannover i Tyskland pågick samtidigt en maskinmessa och vi lyckades att inköpa en del av deras utställningsmaskiner och fick också kontakt med en del företag som kunde sälja något begagnade men nästan nya maskiner till oss. En fabrik i England hade också just sådana maskiner som vi behövde och de var inte mer än två år gamla och dessa köpte vi.

Sedan byggde vi upp den här nya fabriken i Röshult och flyttade in den 22 september 1980. Det var Skånska Cement i Malmö som byggde denna gång. Vi hade väl en viss erfarenhet av att bygga upp en textilfabrik och jag tycker själv att vi lyckats bra. Vi har nu en helt modern fabrik med en god arbetsmiljö och fin luft och genom att ta vara på värmen från maskinerna har vi fått en ganska billig uppvärmning, genom denna återvinning har det visat sig att vi sparar 50 % olja.

Det var väl en del som tyckte att det inte var så förståndigt att bygga upp den här fabriken igen här i Röshult när man kunnat få en rejäl skattefri summa genom brandförsäkringen, men å andra sidan så kände jag ett ansvar för de anställda, för alla släktingar och goda vänner som bygga och bo häruppe.

Även om de kunnat få arbete på annat håll så skulle det säkert ha skapat svårigheter i många avseenden.

På din fråga om hur vi ordnar det med export och import så vill jag tala om att när det gäller exporten så har vi ett kontor i Oslo för vi säljer nästan uteslutande till Norge. Indirekt export har vi genom Hennes-Mauritz affärskedjor som är etablerade i Danmark, England, Tyskland m. fl. länder. När det gäller importen så är min son Hans nu ganska van att köpa in garner från olika länder.

Under kriget var det ju inga problem med att sälja, men å andra sidan var det ytterst besvärligt att få fram material och det var mycket därför som jag satte upp spinneriet. Hela Europa var ju då så svårt krigshärjat, vi hade tur här i Sverige som hade Svenska Rayon som tillverkade cellull och genom att använda detta material tillsammans med lite ull och stickylle fick vi fram ett garn som vi kunde använda.

Sedan hade vi ju också ekonomiska problem genom de kreditrestriktioner som infördes i mitten av 50-talet vilket gjorde att det var väldigt svårt att få tag i pengar. Genom att vi byggt ut och satsat så fort uppstod vissa problem men vi hade väldigt god nytta av Skandinaviska banken i Ulricehamn som hade en kamrer med mycket positiv inställning. Detta gjorde att vi fick en mycket god bankförbindelse som vi hade god nytta av.

Vi har nu fått ett kostnadsläge här i Sverige som inte är så bra. Jag tänker på 1975, då hade vi en kostnadsökning på omkring 40 %, det kom lite för hastigt och det visade sig att det var många som inte klarade av den pärsern utan måste slå igen.

Men vi har ju repat oss nu som väl är och jag kan väl säga utan att skryta, att vi idag i stort sett är självförsörjande. Med det höga ränteläge som idag råder så är det inte lätt att låna pengar till investeringar.

Jag hoppas att vi i framtiden skall kunna tillverka lite mera textilvaror här i Sverige än vi gör idag. Det vi tillverkar här måste ju vara bra för bytesbalansen, för då slipper vi importera så mycket.

Jag tycker vi borde ha råd att köpa de varor vi själva kan tillverka. Vi kan väl inte begära att få exportera våra dyra varor till länder med ett betydligt lägre kostnadsläge och så få köpa deras varor till låga priser.

Jag är visserligen pensionär nu, men vill ändå jobba med rörelsen så länge jag orkar med det. Vi har placerat ut barnen på viktiga poster. Hans är ju textilingenjör och har tagit hand om maskinerna, inköpen och även inköp av material. Sedan har vi Göran, min svärson, som har visat sig vara en bra försäljare. Per-Ola sköter lager och expedition och björn, den yngste, blivande civilekonom, som för närvarande tjänstgör på kontorsidan. Vår dotter Lena, inte att förglömma, har hand om avlöningarna m.m.

Vi har också många gamla trotjänare som har varit anställda i över 30 år. Vår kamrer Alf Pettersson har varit här i omkring 35 år. Carin, min fru, har skött marktjänsten inom familjen och det är också en mycket viktig sak.

Jag har en kollega här i byn som har en något annorlunda tillverkning än vi, han tillverkar sportstrumpor och fotbollsstrumpor. En gång i tiden var han anställd här och på den tiden stickade vi fotbollsstrumpor, vilket gjorde att han kom in på denna artikel som visade sig vara mycket framgångsrik.

Jag vill inte kalla varken honom eller de andra företagarna här i Gällstad för konkurrenter utan snarare kollegor, för det blir bättre service i många avseenden när alla kan köra för fullt.

Att Gunnar Segerqvist etablerade sig här i Röshult kanske i viss mån berodde på mina påtryckningar och jag är väldigt glad för att han har lyckats, samtidigt har vi ju kunnat bygga ut mera bostäder och jag hoppas att vi kan fortsätta att göra detta trots att det är ganska dyrbart att bygga idag. Hyrorna blir lite avskräckande höga, men det är tydligen inget att göra åt.

Vi har också några andra textilfabriker här uppe i Påbo och Ängabo och i Rånnaväg som inte ligger så långt härifrån har vi också några framgångsrika textilfabriker.

Jag har någon gång till pressen yttrat att Gällstad är centrum för trikåttillverkningen i Sverige och det tror jag att man nu kan påstå sedan Borås har tappat nästan all tillverkning av modetrikå.

Den statssubventionerade tillverkning som Eiser där bedriver är i högsta grad illojal konkurrens.

Här uppe i norra Gällstad finns också lite jordbruk, men man kan knappast säga att det är några lönsamma företag, det är mest smågårdar som också har lite skog.

Min bror Göte började med jordgubbsodling. Detta har han nu hållit på med i många år och ökat undan för undan, så nu har han en av de större odlingarna i Mellansverige om man undantar Finnerödja.

Det ser ut som om åkrarna här uppe skulle lämpa sig bra för sådan odling.

I äldre dagar var bleckslagerinringen rätt vanlig här uppe. Förutom min farfar som var bleckslagare fanns ett tiotal bleckslagerier i Röshult, Påbo och Ängabo.

I Rånnaväg fanns också bleckslagerier och några har, sedan bleckplåten slagits ut av annat material, utvecklats till betydande metallindustrier, jag syftar då på Bröderna Berglunds och Bröderna Haglunds industrier.

Det fanns förr en liten affär i Röshult, det var en bror till farfar som hette Fritz Carlsson som i ett enda rum i sin bostadsfastighet sålde det nödvändigaste av specerivaror och den lades ned 1932.

Den närmaste affären från Röshult var sedan Artur Berglunds i Påbo som vi använde till 1962, då vi byggde en affär här i Röshult. Den ha dock för liten omsättning, så den får subventioneras av företaget.

Posten här uppe i Norra Gällstad sköttes förr genom lantbrevbäring varannan dag av Amandus Pettersson från Boarp. På sommaren åkte han cykel och på övriga tider av året gick han till fots.

Så småningom fick vi posten varje dag och Amandus Pettersson efterträddes av sin son Tage som senare fick bil och då även kunde frakta paket.

För våra frakter nu för tiden anlitar vi Bilspedition och när det gäller Norge så levererar dom allt fritt Oslo.

För mindre paket anlitar vi Posten och så har vi en egen lastbil som fraktar varor till katalogmagasinen i Borås. Anlitar vi järnvägen så måste ju varorna fraktas till och från stationen. Telefon, porton och frakter kostar nu företaget 700 000 kr. årligen.

Sedan början av 1920-talet har vi ett kapell i Påbo. En av initiativtagarna till detta var min farfar och hans bror Fritz Carlsson. Min farfar Alfred Carlsson var kyrkvärd i flera år och svarade även för orgelmusiken.

Det var kyrkoherde V. Johnson i Gällstad som tiggde ihop pengarna till kapellet och byggmästare Carl Andersson i Röshult, senare Götåkra, som byggde det.

Det rådde litet delade meningar om var kapellet skulle ligga. Röshultsborna ansåg att kapellet skulle ligga på höjden, öster om byn, men i Påbo fanns det några fler gårdar och dessutom skolorna, så det blev placerat där.

Jag tror att det var fel att inte behålla småskola här uppe, de minsta barnen hade mått väl av att ha nära till skolan och att ha fått vistas i något lugnare miljö. Alla sammanslagningarna som har skett har inte varit av godo, det ser man inte minst på kommunalsammanslagningen som bara resulterat i en massa dyrbara tjänster.

AB Arne Carlsson, Yllefabrik, Röshult, Gällstad
Flygfoto från 1962

Arne Carlsson, Röshult
18/2 1916 – 30/10 2000